

แบบบันทึกองค์ความรู้รายบุคคล

๑. ชื่อองค์ความรู้ : การน้อมนำศาสตร์พระราชานี้ ในรัชกาลที่ ๙ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”
๒. ชื่อเจ้าของความรู้ : นายบุญเลิศ ป่าเชื้อ ตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
๓. หมวดองค์ความรู้ที่บ่งชี้ : หมวดที่ ๑ องค์ความรู้หมวดเทคนิคการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
๔. ที่มาและความสำคัญในการจัดทำองค์ความรู้

ท่ามกลางปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่มีสาเหตุหลักมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ขอบเขตของมนุษย์ ได้ส่งผลกระทบต่อสมดุลระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม การเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นภัยคุกคามต่อแหล่งผลิตอาหาร เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วม โรคระบาดศัตรูพืช และอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะวิกฤต ที่ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรอย่างมาก คือ การเกิดภัยแล้งที่นับวันจะยิ่งมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในทุกปี

ดังนั้น การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ด้านการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการแก้ไขปัญหาเรื่องการบริหารจัดการน้ำ และพื้นที่การเกษตร โดยมีการผสมผสานกับภูมิปัญญาพื้นบ้านให้สอดคล้องกัน ซึ่งมีการบริหารจัดการและแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ ดังนี้

- ๓๐ % สำหรับแหล่งน้ำ โดยการขุดบ่อทำหนองและคลองไส้ไก่
- ๓๐ % สำหรับทำนาปลูกข้าว
- ๓๐ % สำหรับทำโคกหรือป่า ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ก็คือปลูกไม้ใช้สอย ไม้กินได้และไม้เศรษฐกิจเพื่อให้ได้ประโยชน์ คือ มีกิน มีอยู่ มีใช้ มีความสมบูรณ์และความร่มเย็น
- ๑๐ % สำหรับที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา วัว ควาย เป็นต้น

๕. วิธีการ/ขั้นตอนการจัดการความรู้

๑. คัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชน นวัตกรรม
 - โดยคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีศักยภาพมีความพร้อมและมีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ
๒. รวมกลุ่มครัวเรือน (หัวไร่ ใจสู้) และมีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ ๑๐ – ๑๕ ครัวเรือนเข้าร่วมโครงการ
๓. สร้างความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบการดำเนินโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” กับกลุ่มเป้าหมาย
๔. คัดเลือกครัวเรือนนวัตกรรม เพื่อเป็นต้นแบบ และเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงาน “โคก หนอง นา โมเดล”
๕. ขอรับการสนับสนุนโครงการจากจังหวัด
๖. กำหนดแผนปฏิบัติการขับเคลื่อน “โคก หนอง นา โมเดล”
๗. ประสาน/บูรณาการเจ้าภาพสนับสนุน ด้านงบประมาณ วิชาการ
๘. ดำเนินการขับเคลื่อนตามแนวทางที่กำหนด
๙. ติดตามสนับสนุนให้กำลังใจเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ และขยายผลสู่หมู่บ้าน/ชุมชน/ครัวเรือน

หลักการสำคัญของ “โคก หนอง นา โมเดล” คือการกักเก็บน้ำไว้ใช้อย่างเพียงพอ ซึ่งการออกแบบพื้นที่จะให้ความสำคัญต่อการกักเก็บน้ำ ๓ ส่วนหลักๆ ได้แก่

๑) เก็บน้ำไว้ในหนอง : การขุดหนองจะต้องขุดให้คดโค้ง (คลองไส้ไก่) และมีระดับความตื้นลึกแตกต่างกันไปในแต่ละจุด (หลุมขนมครก) ซึ่งก่อนขุดต้องมีการคำนวณปริมาณน้ำที่สามารถเก็บได้ในหนอง เพื่อให้พอใช้งาน

๒) เก็บน้ำไว้บนโคก : ทำได้โดยการปลูกป่าและเก็บในระบบรากของต้นไม้ที่ปลูกไว้ ๕ ระดับ ได้แก่ ไม้ระดับสูง ไม้ชั้นกลาง ไม้ชั้นเตี้ย ไม้เรียดินและไม้หัวใต้ดิน ไม้แต่ละระดับควรมีอย่างน้อยไม่น้อยกว่า ๒๑ ชนิด เพื่อสร้างความหลากหลายของระบบราก เมื่อฝนตกลงมา ระบบรากจะช่วยอุ้มน้ำไว้ในดิน และต้องมีการใช้เศษวัชพืชหรือฟางข้าวคลุมรอบๆ บริเวณโคนต้นไม้ (การห่มดิน) เพื่อช่วยป้องกันการระเหยของน้ำ และให้ดินมีความชุ่มชื้นยาวนานขึ้น พร้อมเป็นปุ๋ยช่วยปรับปรุงบำรุงดินเมื่อเศษวัชพืชหรือฟางข้าวย่อยสลาย

๓) เก็บไว้ในนา : ยกคันนาให้สูงและกว้าง จะช่วยให้สามารถเก็บน้ำไว้ในช่วงฝนทิ้งช่วง นอกจากนี้เรายังสามารถปลูกพืชผักไว้บนคันนาได้อีกด้วย (คันนาทองคำ)

๖. ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้

๖.๑ เทคนิคและแนวทางในการทำงาน

- ศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินงาน โคก หนอง นา โมเดล อย่างละเอียด

๖.๒ ข้อพึงระวัง (ถ้ามี)

- การคัดเลือกครัวเรือนเข้าร่วมโครงการ ต้องเกิดจากความสมัครใจของครัวเรือนและครัวเรือนมีความพร้อมและศักยภาพในการดำเนินโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” อย่าบังคับขึ้นใจให้เขาเข้าร่วมโครงการโดยเด็ดขาด

๖.๓ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- การบูรณาการกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนทำงานเป็นทีม และความต่อเนื่องในการติดตามให้การสนับสนุนครัวเรือนเป้าหมาย

๖.๔ ปัญหาและวิธีการแก้ไข

ปัญหา

- ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการเป็นจำนวนมาก

วิธีการแก้ไข

- ค่อยๆทำไปที่ละกิจกรรม

๖.๕ ผลลัพธ์จากการแก้ปัญหาและการพัฒนาเรื่องนั้นเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ ต่อไป

- ด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ด้านการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” มาปฏิบัติและขับเคลื่อนสู่หมู่บ้าน/ชุมชน และครัวเรือนครบทุกครัวเรือน จึงเป็นการสร้างสังคม/ชุมชน ให้เข้มแข็ง ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเกิดความภาคภูมิใจอย่างมีความสุข